

Tolstoy Leo

Vankina Kaukaasiassa



Лев Толстой

Vankina Kaukaasiassa

«Public Domain»

Толстой Л. Н.

Vankina Kaukaasiassa / Л. Н. Толстой — «Public Domain»,

© Толстой Л. Н.

© Public Domain

Содержание

Vankina Kaukaasiassa	5
I	5
II	8
III	11
IV	13
Конец ознакомительного фрагмента.	15

Tolstoy Leo, graf

Vankina Kaukaasiassa / Y. m. kertomuksia

Vankina Kaukaasiassa

I

Kaukaasiassa oli sotapalveluksessa eräs herra. Hänen nimensä oli Shilin.

Hän sai kerran kirjeen kotoaan. Äitimuori kirjoitti hänelle: "Olen jo käynyt vanhaksi ja mieleni tekee ennen kuolemaani nähdä rakasta poikaani. Tule sanomaan minulle jäähyväiset ja hautaamaan minut ja lähde sitten taas Jumalan nimeen virkaasi. Olenpa löytänyt sinulle morsiamenkin. Hän on älykäs ja kaunis eikä köyhäkään. Ehkäpä miellyt häneen, menet naimisiin ja jätätkin tänne kokonaan."

Shilin tuumi: "Mummo on todellakin jo tullut raihnaiseksi; kenties en enää myöhemmin saakaan nähdä häntä. Parasta on lähteä. Ja jos morsian on kaunis, niin voinhan mennä naimisiinkin."

Hän meni everstin puheille, hankki itselleen virkavapautta, heitti hyvästit tovereilleen, kustansi sotamiehilleen neljä ämpäriä viinaa jäähyväisiksi ja valmistautui matkaan.

Kaukaasiassa oli siihen aikaan sota. Teitä pitkin ei päässyt kulkemaan päivällä eikä yöllä. Jos vain joku venäläinen poistui linnoituksen läheisyydestä, niin tatarilaiset joko tappoivat hänet tahi veivät mukanaan vuoristoon. Sen vuoksi oli semmoinen järjestys käytännössä, että kaksi kertaa viikossa vartiojoukko marssi linnoituksesta toiseen ja matkustavaiset kulkivat sen keskellä.

Oli kesäinen aika. Kuormasto oli aamun sarastaessa koolla linnoituksen edustalla, sotamiehet marssivat paikalle ja kulkue lähti liikkeelle. Shilin ratsasti omalla hevosellaan. Hänen tavaransa seurasivat rattailla kuormaston mukana.

Matkaa oli 25 virstaa. Kuormasto eteni hitaasti. Väliin sotamiehet pysähtyivät, väliin irtautui pyörä jostakin, väliin teki joku hevonen tenän. Silloin täytyi kaikkien pysähtyä ja odottaa.

Päivä oli jo enemmän kuin puolessa, mutta kuormasto oli kulkenut vasta puolet matkasta. Pölisi ja oli kuuma, aurinko paahtoi armottomasti, mutta suoja ei ollut mistään saatavissa. Edessä oli aukea aro eikä tien varrella ollut ainoatakaan puuta tahi pensasta.

Shilin ratsasti edelle ja pysähtyi odottamaan kuormastoa. Hän kuuli takaa päin torven toivotusta – kuormasto oli taas pysähtynyt. Shilin ajatteli: "Eiköhän olisi parasta mennä yksin, ilman sotamiehiä? Hevoseni on hyvä, ja jos en joudu tatarilaisten tielle, niin pääsen kyllä perille. Vai eikö ole mentävä?.."

Hän jäi seisomaan mietteissään. Samassa ratsasti hänen luokseen toinen upseeri, Kostylin, pyssy kädessä ja sanoi:

– Mennään yksin, Shilin. Minä en kestä tätä, minun on nälkä ja kuumuuskin rasittaa. Paitani on läpimärkä, voisi vaikka kiertää.

Kostylin oli roteva ja paksu mies. Hiki valui virtana pitkin hänen punaisia kasvojaan. Shilin ajatteli vähän aikaa ja sanoi:

– Onko pyssysi ladattu?

– On.

– No, mennään sitten. Mutta yhdellä ehdolla, nimittäin että emme jätä toisiamme.

He lähtivät ratsastamaan eteenpäin tietä pitkin. Puhellen ja sivuilleen katsellen he ajavat arolla. Saattoi nähdä kauas ympärilleen.

Kun aro loppui, niin tie johti kahden vuoren väliseen solaan. Shilin sanoi:

– Täytyy ratsastaa vuorelle katsastamaan, sillä täällä saattaa vihollinen yht'äkkiä hyökätä esiin vuoren takaa ennenkuin ennätämme häntä nähdäkään.

Mutta Kostylin lausui:

– Ei tarvitse katsoa. Mennään eteenpäin.

Shilin ei taipunut.

– Ei, – sanoi hän, – odota sinä täällä alhaalla sillä aikaa kuin minä pistäydyn katsomassa.

Hän lähti ratsastamaan vasempaan ylös vuoren rinnettä. Hevonen oli oivallinen (hän oli maksanut siitä 100 ruplaa varsana ja itse sen ratsuksi harjoittanut). Kuin siivillä se vei hänet jyrkän teelle. Tuskin hän oli ehtinyt ympärilleen katsahtaa, kun hän äkkäsi edessään vähän matkan päässä kolmisenkymmentä tatarilaista ratsumiestä. Heidät nähtyään hän alkoi pyörtää takaisin. Tatarilaiset huomasivat hänet ja lähtivät ratsastamaan häntä kohti vetäen samalla esiin pyssyjä koteloistaan. Shilin antoi mennä rinnettä alas, minkä hevosen kaviot vain kestivät, ja huusi Kostylinille:

– Ota pyssy esille! – Itse hän ajatteli kaiken aikaa tarkoittaen hevostaan: "Pelasta, kultaseni, älä anna jalkasi mihinkään takertua; jos kompastut, niin olen hukassa. Kunhan pääsen pyssyn turviin, niin pidän kyllä puoleni."

Mutta Kostylin nähtyään tatarilaiset ei ruvennutkaan odottamaan, vaan lähti täyttää laukkaa ratsastamaan linnoitusta kohti. Hän piiskaa hevostaan vuoroon kummallekin puolen. Näkyy vain, kuinka hevosen häntä heiluu tomupilvessä.

Shilin huomaa joutuneensa pulaan. Pyssy on poissa eikä miekka yksinään tässä mitään auta. Hän ohjaa hevosensa takaisin sotamiesjoukkoa kohti luullen pääsevänsä pakoon. Kuusi miestä rientää katkaisemaan häneltä tien. Hänellä on allaan hyvä hevonen, mutta näillä on vielä paremmat ja he ratsastavat hänen tielleen. Hän koettaa oikaista ja kääntyä takaisin, mutta hevonen on saanut niin huiman vauhdin, ett'ei sitä voi hillitä, vaan se lentää suoraan tatarilaisia kohti. Punapartainen tatarilainen harmaan ratsun selässä lähestyy häntä, kirkuu, kiristelee hampaitaan ja pitää pyssyään valmiina.

"No", ajattelee Shilin, "kyllä minä teidät, senkin paholaiset, tunnen. Jos ne saavat kiinni elävänä, niin pistävät kuoppaan ja suomivat piiskalla. En antaudu elävänä..."

Shilin oli pienikasvuinen, mutta rohkea. Hän sieppasi miekan tupesta ja ohjasi hevosensa suoraan punapartaista tatarilaista kohti ajatellen: "Joko ratsastan hänet kumoon tahi pistän miekalla kuoliaaksi."

Perille asti ei Shilin hevosellaan päässyt, sillä takaa päin ammuttiin pyssyillä ja luoteja sattui hevoseen. Se mätkähti kovalla vauhdilla maahan ja Shilin jalka jäi sen alle.

Hän koetti nousta, mutta kaksi haisevaa tatarilaista oli jo hänen kimpussa ja väänsi hänen käsiään taaksepäin. Hän riuhtaisi ja pääsi irti tatarilaisten käsistä, mutta samassa ratsasti paikalle vielä kolme miestä ja nämä alkoivat kolhia hänen päätänsä pyssynperillä. Maailma musteni hänen silmissään ja hän alkoi horjua. Tatarilaiset tarttuivat häneen, ottivat esille vartavasten varatut satulavyöt, väänsivät hänen kätensä selän taakse, köyttivät ne kiinni laittaen lujan solmun ja raahasivat hänet satulaan. Lakki temmattiin hänen päästään, saappaat vedettiin jaloista, kaikki paikat kopeloitiin, rahat ja kello otettiin pois, vaatteet menivät siinä mylläkässä riekaleiksi. Shilin kääntyi katsomaan hevostaan. Se makasi kylellään samassa asennossa kuin ennenkin, sätkytteli koipiaan, mutta ei tavannut maata. Päässä on reikä ja siitä pulppuaa mustaa verta – arssinan laajuudelta on tie joka suuntaan veren kostuttama.

Muuan tatarilaisista meni hevosen luo ja alkoi irroittaa satulaa. Hevonen potki yhä. Tatarilainen veti esille tikarinsa ja leikkasi hevosen kurkun poikki. Veri pulpahti esille kurkusta, hevonen värähti ja kuoli.

Tatarilaiset riisuivat siltä satulan ja suitset. Punapartainen tatarilainen nousi hevosen selkään ja toiset nostivat Shilin hänen taakseen. Estääkseen häntä putoamasta he sitoivat hänet hihnalla vyötaisten kohdalta tatarilaiseen ja niin lähdettiin häntä kuljettamaan vuoristoon.

Shilin istuu tatarilaisen selän takana, heilahtelee ja satuttaa vähän väliä kasvonsa tatarilaisen haisevaan selkään. Muuta hän ei näekään edessään kuin tatarilaisen leveän selän ja suonikkaan kaulan

sekä ajellun niskan, joka kuultaa lakin alta. Shilinin pää on lyöty puhki ja veri on hyytynyt silmien yläpuolelle. Hän ei voi asettua mukavampaan asentoon eikä pyyhkiä verta pois. Kädet on niin kovasti kierretyt taaksepäin, että olkaluita särkee.

He ratsastivat pitkän aikaa vuorelta vuorelle, menivät kahluupaikasta joen yli ja joutuivat notkelmaan.

Shilin koetti tarkata tietä, jota häntä kuljetettiin, mutta hänen silmänsä olivat veren tahrinat eikä hän voinut kääntyä.

Alkoi hämärtää. He menivät vielä pienen joen yli ja alkoivat sitten kohota ylöspäin kivistä kalliota. Tuntui savun hajua ja kuului koirien haukuntaa.

He saapuivat tatarilaiskylään. Tatarilaiset astuivat alas hevosten selästä. Shilinin ympärille kokoontui tatarilaisia lapsia, jotka alkoivat kirkuen ja ilakoiden pommittaa häntä kivillä.

Tatarilainen ajoi lapset pois, nosti Shilinin pois hevosen selästä ja kutsui renkiä. Paikalle saapui leveänaamainen olento, jolla ei ollut yllä muuta kuin paita. Sekin oli rikki, niin että koko rinta oli paljaana. Tatarilainen antoi hänelle jonkun käskyn. Renki toi jalkapuun: kaksi tammipölkkyä, joissa oli rautarenkaat ja yhdessä renkaassa haka ja lukko.

Shilinin kädet vapautettiin siteestä, jalkapuu kiinnitettiin hänen jalkoihinsa ja hänet vietiin vajaan, tuupattiin sinne ja jätettiin lukon taakse. Shilin kaatui lantakasan päälle. Jonkun aikaa pitkällään oltuaan hän tunnusteli pimeässä mahdollisimman pehmeätä paikkaa ja kävi makuulle.

II

Shilin ei saanut unta melkein koko yönä. Yöt olivat lyhyitä. Hän näkee raosta, että aamu jo vaikenee. Shilin nousi, levitti raon suuremmaksi ja rupesi tähystelemään.

Hän näkee raosta tien, joka vie vuoren rinnettä alas, oikealla on tatarilainen mökki ja sen vieressä kaksi puuta. Musta koira loikoo kynnyksellä, kili vuonineen astelee ohi. Alhaalta vuoren juurelta saapuu nuori tatarilaisnainen. Hänen yllään on värillinen paita, kupeita kiertää vyö, jalassa on housut ja saappaat, pää on viitan suojassa ja pään päällä iso läkkikannu vettä täynnä. Selkä köyryssä hän kulkee ja taluttaa tatarilaispoikaa, jonka pää on ajeltu ja jonka yllä on vain paita. Nainen meni mökkiin vesiastioineen. Sitten tuli eilinen punapartainen tatarilainen ulos silkkinen ihotakki yllä, hopeainen tikari vyössä ja kengät jaloissa ilman sukkia. Päässä hänellä on korkea, musta lammasnahkainen lakki, jonka takaosa on alaspäin taivutettu. Hän venytteleikse ja silittelee punaista partaansa. Jonkun aikaa seisottuaan hän antoi jonkin määräyksen rengilleen ja poistui.

Sitten ratsasti ohi pari poikaa hevosia juottamaan. Hevosten sieraimet olivat märät. Muitakin poikia juoksi ulos. Niillä on kaikilla ajeltu pää ja vain paita yllä; housuja ei ole kenelläkään. He kokoontuvat yhteen kasaan, tulevat vajan luo, ottavat pitkän vitsan ja työntävät raon läpi. Shilin karjaisee. Silloin lapset alkavat kirkua ja juoksevat aika kyytiä tiehensä niin että paljaat kintut vain vilahtelevat.

Shiliniä janottaa, hänen kurkkunsa on aivan kuiva. "Kun edes tulisivat katsomaan", ajattelee hän. Hän kuulee vajan ovea avattavan. Punaparta tatarilainen on saapunut ja hänen mukanaan on toinen, pienempikokoinen ja mustaverinen. Hänen silmänsä ovat mustat ja kirkkaat, posket ovat punaiset, parta pieni ja lyhyeksi leikattu, kasvot iloiset, suu naurussa. Mustaverisen pukukin on parempi. Sinisessä, silkkisessä ihotakissa on kirjailtu reunus. Vyössä riippuu iso hopeainen tikari. Punaiset sahviaanikengät ovat niinikään hopealla kirjaillut. Näitten hienojen kenkien päällä on toiset paksummat. Korkea lakki on valkeata lampaannahkaa.

Punapartainen tatarilainen astui sisälle ja alkoi puhua jotakin aivan kuin riitelisi. Hän seisoo nojaten oven pieleen, liikuttelee tikariaan ja katselee kuin susi kulmiensa alta Shiliniä. Mustaverinen taas, joka oli vikkellä ja vilkas ja käveli kuin viereillä, astui Shilinin luo, asettui kyykkyyyn, irvisteli, taputti häntä olalle ja alkoi hyvin nopeasti puhua pupattaa omaa kieltään, vilkutti silmiään, maiskutti kieltään ja lausui vähän väliä: "Karashoo urus, karashoo urus!"

Shilin ei ymmärtänyt tuosta puheesta mitään. "Antakaa juotavaa, vettä!" – sanoo hän.

Mustaverinen nauraa. "Karashoo urus", – melskaa hän yhä.

Shilin näytti huulillaan ja käsillään, että hän tahtoi juomista.

Musta mies ymmärsi, alkoi nauraa, kurkisti ulos ovesta ja huusi:

"Dina!"

Hento, laiha, noin kolmentoistavuotias tyttö saapui. Hänen kasvonpiirteensä muistuttivat mustaa miestä; ilmeisesti hän oli tämän tytär. Silmät olivat mustat ja kirkkaat, kasvot kauniit. Hänen yllään oli pitkä, sininen, leveähihainen paita, jossa ei ollut vyötä. Helmat, rinnan kohta ja hihat olivat punaisella nauhalla reunustetut. Jaloissa oli housut ja sievät kengät ja kenkien päällä vielä toiset, korkeakantaiset jalkineet, kaulassa venäläisistä puolen ruplan rahoista tehdyt vitjat. Päässä ei ollut mitään päähinettä; mustassa palmikossa oli nauha ja siinä riippui helyjä sekä hopearupla.

Isä antoi hänelle jonkin käskyn. Hän juoksi pois ja palasi kohta takaisin tuoden läkkiastian. Tarjottuaan siitä vettä hän kävi kyykkyyyn ja vetäytyi niin köyryyn, että olkapäät olivat alempana kuin polvet. Tässä asennossa hän silmät selällään katseli Shiliniä kuin outoa eläintä ja seurasi hänen liikkeitään, kun hän joi.

Shilin ojensi hänelle astian takaisin. Hän hypähti syrjään kuin villi vuohi, niin että isääkin alkoi naurattaa. Isä lähetti hänet taaskin jollekin asialle. Hän otti vesiastian, juoksi pois, toi happamatonta leipää pyöreän laudan päällä, kyyristyi taas entiseen asentoonsa ja katseli silmiään pois kääntämättä.

Tatarilaiset poistuivat sitten ja lukitsivat taas oven.

Jonkun ajan kuluttua tuli renki Shilinin luo ja sanoi:

– Hehei, isäntä, hehei!

Ei hänkään osannut venäjää, mutta Shilin ymmärsi kuitenkin sen verran, että häntä käskettiin lähtemään jonnekin.

Shilin lähti kulkemaan jalkapuu jalassa, ontui eikä tahtonut päästä eteenpäin, sillä jalka pyrki yhä vääntymään sivulle. Astuttuaan ulos vajasta hän näki edessään tatarilaiskylän, jossa oli kymmenkunta taloa sekä kirkko torneineen. Erään talon edessä seisoo kolme satuloitua hevosta, joita poikaset pitelevät suitsista. Tästä talosta tuli mustaverinen tatarilainen ulos ja viittasi Shiliniä luokseen. Hän nauroi, puhui kaiken aikaa omaa kieltään ja meni taas ovesta sisälle. Shilin astui taloon. Hän tuli sievään huoneeseen, jonka seinät oli tasaisesti savella voideltu. Etuseinällä on kirjavia untuvapatjoja; sivuilla riippuu kalliita mattoja. Mattojen päällä on pyssyjä, pistooleja, miekkoja, – kaikki hopealla koristettuja. Yhdellä seinällä on pieni uuni lattian tasalla. Lattia on mullasta ja puhdas kuin puimatanner. Peränurkassa sitä peittävät huopapeitot. Näiden päällä on mattoja ja matoilla untuvatyynyjä. Matoilla istuu tatarilaisia paljaat kengät jaloissa. Siinä on punaparta ja mustaverinen sekä kolme vierasta. Kaikki nojaavat selkäänsä untuvatyynyihin. Heidän edessään on pyöreillä laudoilla hirssijauhoista leivottuja kakkaroitu, kupeissa sulaa voita ja pikku kannuissa busaa – tatarilaista olutta. He syövät käsillään ja kädet ovat yltäänsä voissa.

Musta hypähti pystyyn, käski istuttamaan Shilinin syrjään paljaalle lattialle, vääntäytyi itse taas matolle ja alkoi tarjoilla vierailleen kakkaroitu ja busaa. Renki pani Shilinin istumaan määrätylle paikalle, riisui päällyskenkänsä, asetti ne ovensuuhun muitten päällyskenkien viereen, istuutui lähelle isäntäväkeä ja alkoi vesissä suin katsella näiden syöntiä. Tatarilaisten syötyä tuli huoneeseen tatarilaismaito. Hänellä oli yllään samanlainen paita kuin tytöllä ja housut jalassa. Pää oli huivin peitossa.

Hän korjasi pois leivokset ja voin ja toi kauniin pesuammeen sekä kapeakaulaisen kannun. Tatarilaiset pesivät kätensä, panivat ne sitten ristiin, kävivät polvilleen, puhalsivat joka suuntaan ja lukivat rukouksia. Sitten he taas alkoivat puhella omalla kielellään. Yksi vieraista kääntyi Shilinin puoleen ja sanoi venäjäksi:

– Sinut on ottanut kiinni Kasi Muhamed (hän osoitti punapartaista tatarilaista) ja antanut Abdul Muratille (hän osoitti mustaveristä). Abdul Murat on nyt sinun isäntäsi.

Shilin oli vaiti.

Abdul Murat alkoi puhua, osoitteli Shiliniä, nauroi ja hoki:

"Karashoo urusi".

Tulkki lausui:

– Hän käskää sinua kirjoittamaan kotiisi, että lähettäisivät sinusta lunnaita. Kun rahat tulevat, niin hän päästää sinut vapaaksi.

Shilin mietti hetkisen ja kysyi:

– Paljonko hän tahtoo lunnaiksi?

Tatarilaiset alkoivat taas keskustella. Sitten tulkki lausui:

– Kolmetuhatta rahaa.

– Ei, – sanoi Shilin, – sitä minä en voi maksaa.

Abdul hyppäsi pystyyn ja alkoi käsiään huihtoen selitellä jotakin

Shilininille luullen tämän ymmärtävän. Tulkki käänsi:

– Paljonko sitten voit antaa?

Vähän mietittyään Shilin vastasi:

– Viisisataa ruplaa.

Tatarilaiset alkoivat puhua kiireesti yhteen ääneen. Abdul huusi jotakin punaparralle niin että sylki pärskyi suusta. Mutta punaparta vain siristeli silmiään ja maiskutti kieltään.

Viimein he vaikenivat ja tulkki sanoi:

– Isännälle ei riitä 500 ruplaa lunnaiksi. Hän on itse maksanut sinusta 200 ruplaa. Kasi Muhamed oli hänelle velkaa. Hän otti sinut velasta. Kolme tuhatta ruplaa, vähemmästä ei voi päästää. Jos et kirjoita, niin sinut pistetään kuoppaan ja piiskataan.

"Ohoo", ajatteli Shilin, "jos heitä rupeaa pelkäämään, niin se vain pahentaa asiaa". Hän hyppäsi pystyyn ja sanoi:

– Sano sinä tuolle koiralle, että jos hän rupeaa minua peloittelemaan, niin en anna kopekkaakaan enkä kirjoita. En ole pelännyt ennen enkä pelkää nytkään teitä, senkin koirat!

Tulkki käänsi nämä sanat. Kaikki alkoivat taas puhua hölöttää yht'aikaa.

He puhuivat pitkän aikaa. Viimein musta hyppäsi pystyyn ja astui

Shilinin luo.

– Urus, – sanoi hän, – dshigit, dshigit urus!

Dshigit merkitsee heidän kielellään: "aika poika".

Nauraen hän sanoi jotakin tulkille. Tämä lausui:

– Anna tuhat ruplaa!

Shilin ei antanut perään:

– Enempää kuin 500 ruplaa en anna. Jos tapatte, niin ette saa mitään.

Tatarilaiset keskustelivat ja lähettivät rengin jollekin asialle. He katselivat vuoroin Shiliniin, vuoroin oveen. Renki tuli takaisin ja hänen jälessään kulki paksu mies, paljain jaloin ja repaleisissa vaatteissa sekä jalkapuu jalassa.

Shilinitä pääsi huudahdus – hän tunsu Kostylinin. Tämäkin oli siis vangittu. Heidät pantiin istumaan vieretysten. He alkoivat kertoa toisilleen vaiheitaan. Tatarilaiset katselivat heitä äänettöminä. Shilin kertoi, miten hänelle oli käynyt. Kostylin kertoi, että hänen hevosensa oli pysähtynyt, pyssy oli pettänyt ja tuo samainen Abdul oli saavuttanut ja vanginnut hänet.

Abdul hyppäsi taas ylös, osoitti Kostylinia ja puhui jotakin. Tulkki selitti, että heillä nyt on sama isäntä ja se heistä, joka antaa ensiksi lunnaat, pääsee ensimmäiseksi vapauteen.

– Katsohan, – sanoo hän Shilinit, – sinä siinä yhä äkäilet, mutta toverisi on rauhallinen. Hän on kirjoittanut kirjeen kotiinsa ja sieltä lähetetään viisituhatta rahaa. Häntä syötetään senvuoksi hyvin eikä hänelle tehdä mitään pahaa.

Shilin lausui:

– Tehköön toverini niin kuin tahtoo. Kenties hän on rikas, mutta minä olen köyhä. Niinkuin sanoin, niin tapahtuukin. Tappakaa minut, jos tahdotte, ette siitä paljoa hyödy, mutta enempää kuin 500 ruplaa en kirjoita.

Syntyi äänettömyys. Viimein riensi Abdul arkun luo, otti esille kynän, paperiliuskan ja mustetta, työnsi ne Shilinin käteen, löi häntä olalle ja sanoi: "Kirjoita!" Hän tyytyi 500 ruplaan.

– Odotahan, – lausui Shilin tulkille, – sano hänelle, että hänen pitää antaa meille hyvää ruokaa sekä kunnolliset vaatteet ja jalkineet ja antaa meidän olla yhdessä, että olisi hauskenpi, sekä ottaa pois jalkapuu.

Näin sanoessaan hän katsoi isäntään naurussa suin. Tämäkin nauroi, kuunteli tarkoin ja sanoi:

– Annan kaikkein parhaimman puvun: sekä viitan että saappaat, niin että kelpaa vaikka kosiomieheksi. Ruokin kuin ruhtinaita. Jos tahtovat olla yhdessä, niin asukoot vajassa. Mutta jalkapuu ei voi ottaa pois, sillä silloin he pääsisivät karkuun. Yöksi vain heidät siitä vapautetaan.

Hän tuli Shilinin luo, taputti olalle ja hoki: "Hyvä sinulle, hyvä minulle!"

Shilin kirjoitti kirjeen, mutta kirjoitti osoitteen väärin, ett'ei kirje menisi perille. Itsekseen hän ajatteli: "Minä karkaan."

Shilin ja Kostylin vietiin vajaan. Heille tuotiin sinne olkia, kannullinen vettä, leipää, kaksi vanhaa tsherkessiläisviittaa ja rikkinäiset saappaat, jotka nähtävästi oli otettu tapetuilta sotamiehiltä. Yöksi heidät vapautettiin jalkapuusta ja pantiin vajaan lukon taakse.

III

Näin eli Shilin toverinsa kanssa kokonaisen kuukauden. Isännällä oli aina suu naurussa: "Sinulle, Ivan, on hyvä, minulle, Abdul, on hyvä." Mutta huonoa ruokaa hän heille antoi, hirssijauhoista valmistettua happamatonta leipää, joka oli leivottu kakkaroiksi, tahi ainoastaan raakaa taikinaa.

Kostylin kirjoitti vielä toisenkin kirjeen kotiinsa, odotti rahojen tuloa ja kärsi ikävää. Päiväkaudet hän istui vajassa laskien päiviä, joiden kuluttua kirje voi saapua, tahi nukkui. Shilin taas tiesi, että hänen kirjeensä ei tule perille, mutta ei kirjoittanut toista kirjettä.

"Mistäpä äiti saisi niin paljon rahaa kuin minusta olisi maksettava", ajatteli hän. "Sillähän hän enimmäkseen on elänyt, mitä minä olen hänelle lähettänyt. Viidensadan ruplan hankkiminen syöksisi hänet kurjuuteen. Ehkäpä Jumalan avulla itsekin pääsen pälkähästä."

Alati hän katseli ja tutki, kuinka pääsisi pakoon. Hän kuljeksi vihellellä kylässä tahi istui ja näperteli jotakin, muovaili savesta nukkeja tahi punoi juurista koppia. Shilin oli näet sangen kätevä mies.

Kerran hän muovaili nukan, jolla oli nenä, kädet ja jalat sekä tatarilaismallinen paita yllä, ja pani sen katolle.

Tatarilaistytöt menivät vettä noutamaan. Isännän tytär Dina huomasi nukan ja kutsui tytöt sitä katsomaan. Kaikki laskivat vesiastiansa maahan ja pysähtyivät nauraen katselemaan. Shilin otti nukan alas ja tarjosi heille. Tyttöjä naurattaa, mutta ei kukaan uskalla ottaa. Shilin jätti nukan paikalle, poistui itse vajaan ja katseli, mitä tapahtuu.

Dina juoksi nukan luo, katseli ympärilleen, sieppasi sen ja juoksi pois.

Aamun sarastaessa Dina ilmestyi tuvan kynnykselle nukkeineen. Hän oli pukeutunut sen punaisiin riepuihin ja hyssytteli sitä kuin lasta sekä hyräili sille. Mutta kohta ilmestyi siihen eukko, alkoi torua häntä, sieppasi nukan hänen käsistään, iski sen säpäleiksi ja lähetti Dinan itsensä työhön.

Shilin laittoi toisen, entistä paremman nukan ja antoi sen Dinalle. Kerran ilmestyi Dina hänen luokseen kannu kädessä, asetti kannun maahan, istuutui ja osoitti nauraen kannua.

"Mikä häntä huvittaa?" ajatteli Shilin ja otti kannun juodakseen. Hän luuli siinä olevan vettä, mutta siinä olikin maitoa. – "Hyvä", sanoi hän ja joi maidon. Dina ihastui.

– Hyvä, Ivan, hyvä! – huudahti hän, hypähti seisomaan lyöden yhteen käsiään, sieppasi kannun ja juoksi tiehensä.

Senjälkeen hän alkoi tuoda joka päivä salaa maitoa. Kun tatarilaiset valmistivat kilin maidosta juustokakkuja, joita he kuivattivat katolla, niin hän toi Shilinielle salaa näitä kakkujakin. Ja kun isäntä kerran teurasti lampaan, niin hän toi palasen lampaanlihaa hihassaan. Antoi lihapalan ja juoksi pois.

Kerran oli ankara ukonilma ja vettä satoi koko tunnin ajan kuin saavista kaataen. Joet rupesivat tulvimaan, kahluupaikalla nousi vesi kolmen arssinan korkeuteen ja virta kuljetti kiviä mukanaan. Kaikkialla pitkin vuorten rinteitä kohisi puroja. Sateen mentyä ohi oli koko kylä vuolaita puroja täynnä. Shilin pyysi isännältään veitsen, veisti pyöreän palikan, laittoi pyörän ja kiinnitti siihen erityisen laitteen avulla kaksi nukkea.

Tytöt toivat hänelle tilkkuja. Hän puki nuket, toisen ukoksi ja toisen akaksi, ja asetti pyörän puroon. Pyörä alkoi pyöriä ja nuket hyppiä.

Koko kylä kokoontui tätä katsomaan. Pojan viikarit, tytöt ja eukot ihmettelivät, miehet lausuivat:

– Ai, urus, ai, Ivan!

Abdulilla oli Venäjältä saatu kello, mutta se oli rikki. Hän kutsui

Shilinin sitä katsomaan ja puhua pupatti omiaan. Shilin sanoi:

– Anna tänne, minä laitan!

Hän purki kellon veitsen avulla ja pani taas kokoon. Kello kävi.

Isäntä ilostui ja lahjoitti hänelle vanhan repaleisen ihotakkinsa.

Ivan otti lahjan vastaan, – kelpasihan se edes peitteeksi yöllä.

Siitä asti oli Shilinillä se maine, että hän osaa kaikkea. Etäisistä kylistäkin tuotiin hänelle korjattavaksi pyssyn ja pistoolin lukkoja sekä kelloja. Isäntä antoi hänelle tarpeelliset työkalut: pihdit, kairan ja viilan.

Kerran sairastui muuan tatarilainen. Tultiin sanomaan Shilinille: "Mene ja paranna hänet." Shilinillä ei ollut aavistustakaan parannuskeinoista, mutta hän meni, tutki sairasta ja ajatteli: "Ehkäpä paranee itsestään." Hän meni vajaan, otti vettä ja hiekkaa ja sekoitti ne yhteen. Tatarilaisten nähden hän supisi outoja sanoja veden yli ja antoi sairaan juoda sitä. Hänen onnekseen sairas tervehtyi. Shilin alkoi vähitellen ymmärtää tatarilaisten puhetta. Jotkut tatarilaiset tottuivat häneen ja huusivat tarpeen tullen: Ivan, Ivan! Useimmat katselivat häntä kuitenkin kulmiensa alitse kuin villipetoa.

Punapartainen tatarilainen ei pitänyt Shiliniä. Aina kun hän näki Shilinin, hän rypisti kulmiaan ja kääntyi pois päin tahi haukkui tätä. Sitten siellä vielä oli eräs vanha ukko. Hän ei asunut kylässä, vaan tuli aina vuorilta. Shilin näki häntä vain silloin kuin hän saapui kirkkoon Jumalaa rukoilemaan. Hän oli pieni kooltaan, hänen lakkinsa ympärille oli kääritty valkea liina, parta ja viikset olivat lyhyeksi leikatut ja valkeat kuin untuva. Kasvot olivat ryppyiset ja punaiset kuin tiilikivi. Nenä oli koukussa kuin haukan nokka, silmät harmaat ja häijyt, suussa vain kaksi torahammasta. Kun hän kulki kylässä turbaani päässään ja sauvaansa nojaten, niin hän vilhui ympärilleen kuin susi. Shilinin nähdessään hän alkoi öristä ja kääntyi pois päin.

Kerran Shilin meni alas vuoren juurelle katsomaan, missä tämä ukko asui. Kuljettuaan jonkun matkaa polkua pitkin hän näki pikku puutarhan, jota ympäröi kiviaita. Aidan takaa näkyi kirsikka- ja persikkapuita sekä tasakattoinen mökki. Hän astui lähemmäksi ja näki oljista punottuja mehiläispesiä sekä mehiläisiä niiden ympärillä surisemassa. Ukko oli polvillaan mehiläispesän edessä jotakin laittamassa. Shilin nousi vähän korkeammalle paremmin nähdäkseen. Ukko kuuli hänen jalkapauunsa kolinan, katsahti taakseen ja kiljaisi, tempasi vyöstään pistoolin ja ampui Shiliniin. Tämä ehti töin tuskin vetäytyä kiven suojaan.

Ukko tuli isännälle valittamaan. Isäntä kutsui luokseen Shilinin ja kysyi nauraen:

– Miksi menit ukon luo?

– En minä hänelle mitään pahaa tehnyt, – sanoi Shilin. – Tahdoin vain nähdä, kuinka hän elää.

Isäntä selitti tämän ukolle, mutta ukko oli yhä vihoissaan, pihisi ja pupatti niin että torahampaat näkyivät ja viittoi käsillään Shiliniin.

Kaikkea ei Shilin ymmärtänyt, mutta sen hän käsitti, että ukko käski isännän tappamaan kaikki venäläiset eikä pitämään heitä kylässä.

Ukon mentyä Shilin kysyi isännältä, mikä tuo ukko oli miehiään.

Isäntä selittää:

– Se on suuri mies! Hän oli aikoinaan urhoista ensimmäinen, surmasi monta venäläistä ja oli rikas. Hänellä oli kolme vaimoa ja kahdeksan poikaa. He asuivat kaikki samassa kylässä. Venäläiset tulivat, hävittivät kylän ja tappoivat seitsemän poikaa. Yksi pojista antautui venäläisille. Ukko lähti itse venäläisten luo ja antautui heille. Elettyään kolme kuukautta venäläisten keskuudessa hän löysi poikansa, surmasi tämän omin käsin ja pakeni. Sen koommin hän ei ole sotia käynyt. Hän meni ensin Mekkaan Jumalaa rukoilemaan. Siitä hänellä on turbaani. Ken on käynyt Mekassa, se saa nimen Hadshi ja alkaa käyttää turbaania. Hän ei pidä teikäläisistä. Sinut hän käski tappaa. Mutta enhän minä voi sinua tappaa, kun olen maksanut sinusta rahaa. Sitäpaitsi minä pidän sinusta, Ivan. En tahtoisi päästää sinua luotanikaan – tappamisesta puhumattakaan – jos en olisi luvannut.

Hän nauroi ja melskasi venäjäänsä: "Sinulle, Ivan, on hyvä, minulle,

Abdul, on hyvä!"

IV

Näin eli Shilin kuukauden. Päivällä hän kulki kylää pitkin tahi laitteli jotakin, mutta kun tuli yö ja kaikki kylässä vaikenä, niin hän kaivoi käytävää vajan seinän alle. Kaivaminen oli vaikeata, kun oli kiviä edessä, mutta hän kihnutti kiviä viilalla ja sai kaivetuksi seinän alitse niin suuren kolon, että siitä parahiksi mahtui. "Kunpa vain", hän ajatteli, "saisin tarkalleen tietää, mihin suuntaan on mentävä. Mutta kukaan tatarilaisista ei virka mitään."

Hän valitsi semmoisen ajan, jolloin isäntä oli poissa, ja lähti puolipäivän jälkeen kylästä ulos vuorelle tutkiakseen sieltä seutua. Mutta kun isäntä lähti matkoille, niin hän käski pikku poikansa pitämään Shiliniä tarkoin silmällä. Poika juoksi Shilinin jälestä ja huusi:

– Älä mene! Isä on kieltänyt. Minä kutsun heti ihmisiä!

Shilin alkoi häntä houkutella.

– En minä kauas mene, – sanoi hän, – nousen vain tuonne vuorelle. Minun pitää etsiä erästä ruohoa, jolla voin parantaa kansaanne. Tule mukaan. Enhän minä jalkapuntteineni pääse pakoon. Minä teen sinulle huomenna jousen ja nuolia.

Hän sai pojan taipumaan ja he lähtivät yhdessä. Vuori näytti olevan lähellä, mutta jalkapuuhun sidottuna oli vaikea kulkea. Matka kesti kauan ja töin tuskin hän pääsi perille. Shilin istahti ja alkoi tarkastaa seutua. Etelässä vajojen takana oli notko, jossa oli hevosia laitumella ja alempana näkyi toinen kylä. Sen takana oli toinen, vielä jyrkempi vuori ja tämän takana taaskin vuori. Vuorien välissä siintää metsää, mutta vuorten huiput kohoavat toinen toistaan ylemmäksi. Kaikkein korkeimpien vuorten huiput ovat lumipeitteisiä ja hohtavat valkoisina kuin sokuri. Yksi tuommoinen lumipeitteinen huippu kohoaa lakin muotoisena muita korkeammalle. Idässä ja lännessä on samanlaisia vuoria. Siellä täällä savuaa kyliä vuorensolissa. "Tuo näkyy kaikki olevan heidän maataan", ajattelee Shilin. Hän alkaa tähystellä venäläisten alueelle päin. Hänen jalkojensa alla on pieni joki ja oma kylä, jota puutarhat ympäröivät. Joella on eukkoja vaatteita huuhtomassa. Ne näyttävät pieniltä kuin nuket. Alempana kylän takana on vuori ja sen takana vielä kaksi vuorta, joilla kasvaa metsää. Mutta kahden vuoren välistä siintää aukea tasanko ja siinä hyvin kaukana kiemurtelee jotakin savun tapaista. Shilin alkoi muistella, mistä aurinko nousi ja mihin se laski, kun hän oli omassa linnoituksessaan. Hän huomasi, että juuri tuossa laaksossa täytyi venäläisen linnoituksen olla. Sinne on paettava niiden kahden vuoren välitse.

Aurinko alkoi aleta. Lumipeitteiset vuoret, jotka olivat olleet valkeita, muuttuivat punertaviksi. Mustat vuoret tulivat synkän näköisiksi. Notkoista nousi höyryä ja se laakso, jossa venäläisen linnoituksen piti olla, hehkui kuin tuli laskevan auringon valossa. Shilin tähysti tarkemmin ja näki laaksossa jotakin heiluvan aivan kuin savua olisi noussut piipuista. Ja hän tuli vakuutetuksi, että siinä paikassa juuri oli venäläinen linnoitus.

Oli jo myöhä. Kuului mullahin iltahuuto. Karjaa ajettiin kotiin, lehmät ammuivat. Poikanen kehoittaa vähän väliä: "Lähdetään jo!", mutta Shilinin mieli tekee yhä jäädä.

He palasivat kotiin. "No", ajattelee Shilin, "nyt, kun tunnen seudun, täytyy paeta". Hän tahtoi lähteä pakoon jo sinä yönä. Yöt olivat pimeitä, kuu oli vähenemässä. Pahaksi onneksi tatarilaiset palasivat kotiin sinä iltana. Tavallisesti he saapuivat iloisina ajaen karjaa edellään. Mutta nyt he eivät tuoneet mitään saalista, vaan satulassa oli kuollut tatarilainen, punapartaisten veli. He olivat vihaisia ja kokoontuivat kaikki kuollutta hautaamaan. Shilinkin tuli katsomaan. Ruumis käärittiin vaatteeseen, mutta sitä ei pantu arkkuun, vaan vietiin ulos kylästä ja laskettiin nurmelle plataanien alle. Mullah saapui ja kaikki istuutuivat riviin kuolleen jaloksiin.

Etumaisena istuu mullah, hänen takanaan on kolme ukkoa, joilla on turbaanit päässä, ja näiden takana muita tatarilaisia. Kaikki istuvat tuijottaen äänettöminä maahan. Kauan aikaa he olivat vaiti. Viimein mullah kohotti päätään ja lausui:

– Allah!

Hän lausui vain tämän ainoan sanan. Sitten taas kaikki pitkän aikaa tuijottivat maahan ja olivat vaiti istuen liikkumattomina. Mullah kohotti taas päätään:

– Allah!

Kaikki lausuivat: "Allah!" ja olivat taas vaiti. Kuollut makaa jäykkänä nurmella ja ympärillä istujat ovat yhtä liikkumattomia kuin kuollutkin. Ei kukaan hievahdakaan. Kuuluu vain, kuinka tuuli rapisuttaa plataanin lehtiä. Sitten mullah luki rukouksen. Kaikki nousivat ja lähtivät liikkeelle kantaen ruumista käsillään. Tultiin kuopan luo. Se ei ollut tavallinen kuoppa, vaan se oli kaivettu maan alle, niin että se muodosti komeron. Ruumiiseen tartuttiin kainaloista ja koivista ja se laskettiin varovasti kuoppaan, pantiin istuvaan asentoon maakamaran alle ja asetettiin kädet vatsan päälle.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.